

СТАНОВИЩЕ

*Относно: Дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен
"доктор" - Научна област: 7. Здравеопазване и спорт
Професионално направление – 7.3 Фармация
Научна специалност „Социална медицина и организация на
здравеопазването и фармацията“*

от проф. д-р Ирина Николова Николова, дм

*Член на научно жури, в изпълнение на Заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“
№ РД-38-593/24.10.2023 г.*

*Автор на дисертационния труд: **маг. фарм. Стефка Стоянова Стоянова**, докторант
към катедра „Физикохимия“ във Фармацевтичен факултет, СУ „Св. Климент Охридски“, с
научен ръководител проф. д-р Емил Иванов Христов, дф.*

*Тема на дисертационния труд: „**Анализ на диагностичните и терапевтични
стратегии при пациенти с артериална хипертония чрез методите за измерване на
лекарствената използваемост и рационалната лекарствена употреба на
макроравнище в България**“*

Дисертационният труд е посветен на анализ на лекарствената използваемост и рационалната лекарствена употреба при лечение на неусложнена есенциална артериална хипертония в България, чрез използването на количествени и качествени измерители на национално равнище, както и сравняване на диагностичните и терапевтични стратегии при пациенти с неусложнена есенциална артериална хипертония със стандартите за лечение и валидните национални и международни фармакотерапевтични ръководства. В рамките на периода на разработване на дисертационния труд е реализирана научно изследователска програма със следните основни задачи: анализ на национални програми за превенция на артериалната хипертония; определяне на общия брой пациенти, диагностицирани с първична хипертония, които са част от системата за реимбурсиране на лекарствената терапия; определяне на процентното съотношение между пациентите с различен вид усложнение на първичната есенциална хипертония (по МКБ); посочване на най-предписваните лекарствени продукти по INN, според изплатените от бюджета на НЗОК, суми; определяне на най-предписваните лекарствени продукти по INN, определени като абсолютен брой DDD; представяне на разходите за лекарствени продукти, изчислени като брой опаковки; откриване на първите 10 монолекарствени продукти по INN, количество на активно вещество и брой таблетки в опаковка, изчислени според показателя DDD/на

пациент/за година; дефиниране на най-предписваните комбинирани лекарствени продукти, като разход съдържащи фиксирани дозови форми по търговско наименование и NN; определяне на най-предписваните комбинирани лекарствени продукти като DDD/година, съдържащи фиксирани дозови форми по търговско наименование и INN; Изчисляване DDD на човек от населението за 1 година и DDD на 1000 човека от населението за 1 година.

Темата на докторската теза е много актуална и с потенциал за бъдещи, по-детайлни проучвания. Дисертационният труд е оформен според стандартните за този вид научни трудове изисквания – написан е на 124 машинописни страници и включва 46 фигури и 19 таблици. Библиографията на разработката включва 198 литературни източници.

От подробния и задълбочен анализ на проблема изложен в литературния обзор е видно, че маг. фарм. Стефка Стоянова Стоянова показва задълбочени познания в областта на лечението и фармакотерапията на хипертонията, както и значимостта на ранното откриване и диагностициране на есенциалната хипертония, като социално значимо заболяване. Целта на дисертацията е ясно формулирана, а за постигането ѝ са формулирани задачи свързани с анализът на рационалната лекарствена употреба.

Методичният набор е избран адекватно за посрещане на поставените задачи, като всички методи са подробно описани, което позволява като цяло да бъдат възпроизведени. Видно от представената методична част, докторантката е усвоила множество съвременни методи както в областта на анализ на данни, така и по отношение на тяхната оценка, трактовка и статистическа обработка. Разделът с оригиналните данни е оформен образцово като получените данни са добре описани и удачно онагледени с голям брой фигури и таблици.

В рамките на реализацията на дисертационния труд са анализирани публично достъпни данни от регистрите на НЗОК, свързани с артериална хипертония и е анализирана лекарствената използваемост, в съответствие с АТС/DDD методологията на СЗО. Резултатите са обработени с дескриптивни статистически методи и са представени в абсолютни и относителни величини, средни стойности, медиана, мода.

Установено е, че в България няма утвърдено по съответния ред национално фармакотерапевтично ръководство за лечение на артериална хипертония и няма адекватен механизъм за проследяване на болните с есенциална хипертония, провеждащи лечение през т.н. „свободен пазар“. Възприета е практика за директно рефериране на медицинските специалисти към европейските и международни стандарти. В клиничната практика в България, реален избор за лечение на пациенти с есенциална хипертония (МКБ I10) са монопродуктите, т. е. те заемат 2/3 от общия дял на антихипертензивните лекарства. Получените данни сочат, че разходите за лечение на пациенти по МКБ I10 намаляват с всяка изминала година в рамките на 5-годишното проучване, за разлика от общите разходи на НЗОК, при които се установява тенденция за нарастване. В клиничната практика сред най-

предписваните лекарствени продукти, определени през разходите за лечение на НЗОК, както и по брой опаковки, сериозен дял заемат бета-блокери, респективно INN Nebivolol. Сериозен дял заема групата на централно действащите антиадренергични лекарства (Moxonidine, Rilmenidine), които обаче според актуалните препоръки на ESC и ESH, могат да се прилагат само при резистентна хипертония, когато всички алтернативи са неефективни.

От проведените изследвания са обобщени 12 основни извода, като отделно са изведени перспективи и приноси, към чиято формулировка нямам възражения. В резултат на проведените проучвания докторантката стига до заключението за късно диагностициране на есенциалната хипертония и късно стартиране на лекарствено лечение. В клиничната практика няма въведени адекватни профилактични програми, които да са ориентирани към населението и да дават положителен резултат.

Авторефератът коректно отразява дисертацията, като е акцентирано върху резултатите от проведените анализи, тяхната дискусия и приносите с научно-теоретичен, методичен и приложен характер.

По темата на дисертацията е реализирана една пълнотекстова научна публикация, в списание с импакт фактор по Clarivate Analytics. Резултатите от дисертационния труд са представени и на един международен форум, както и в 5 статии, публикувани в нерелевантни списания.

Заключение: Дисертационният труд е написан ясно и стегнато. Обемът на извършената работа е достатъчен, като е използван адекватен набор от научно-изследователски подходи и методи, а анализираният данни са добре обработени и онагледени. Представеният труд и наукометричните характеристики показват недвусмислено личния принос на докторантката за реализацията на научно-изследователската програма. Несъмнено в процеса на разработване на докторската теза маг. фарм. Стефка Стоянова Стоянова е придобила достатъчни теоретични знания и практически умения, адекватни за придобиване на ОНС „Доктор“. Представените данни и съображения ми дават основания, убедено да заключа, че представеният труд отговаря на националните и институционалните нормативни изисквания и съответните количествени критерии, относими към настоящата процедура. Това ми дава основания убедено да препоръчам на почитаемите членове на научното жури да гласуват положително за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ на маг. фарм. Стефка Стоянова Стоянова.